

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชากรและกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการวิจัย
 - 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.2 ผู้ให้ข้อมูล
 - 3.3 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การนำเสนอผลการวิจัย
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาพยาบาลในภาพรวม (holistic view)
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เป็นวัฒนธรรมที่แข็งหรือสอดคล้องต่องัน และวัฒนธรรมที่อ่อนหรือขัดแย้งกัน
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ประชากรและกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาพยาบาลครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยศึกษาองค์การโดยภาพรวม (holistic view) ดังนั้นจึงถือว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลเป็นหน่วยในการศึกษา และในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกรณีศึกษา 2 สถาบัน จากสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้ง 56 สถาบัน ซึ่งประกอบด้วยสถาบันในสังกัดต่าง ๆ ดังนี้

1. สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	9 สถาบัน
2. สังกัดกระทรวงสาธารณสุข	33 สถาบัน
3. สังกัดกระทรวงมหาดไทย	1 สถาบัน
4. สังกัดกรุงเทพมหานคร	1 สถาบัน
5. สังกัดกระทรวงกลาโหม	3 สถาบัน
6. สังกัดสภาวิชาชีพ	1 สถาบัน
7. สังกัดเอกชนและมูลนิธิ	8 สถาบัน

วิธีการเลือกกรณีศึกษา

การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาพยาบาลครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะกรณีศึกษา โดยเลือกสถาบันที่ทำการศึกษาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposeful sampling) (Patton, 1980) โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากบริบทที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์การ คือ

1. อายุการก่อตั้งสถาบัน โดยที่วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Broom, 1969) ดังนั้น อายุจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาเปรียบเทียบความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม
2. สังกัด สังกัดที่แตกต่างกันของสถาบันย่อมมีความแตกต่างกันในระเบียบปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อรูปแบบการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์การ
3. ขนาดของสถาบัน ซึ่งพิจารณาจากจำนวนบุคลากรและนักศึกษาของสถาบัน ตลอดจนภารกิจ ซึ่งหมายถึง จำนวนหลักสูตรที่เปิดดำเนินการอยู่ในสถาบันนั้น ๆ

จากการพิจารณาเปรียบเทียบต่าง ๆ ที่กล่าวมาจึงได้ทำการเลือกสถานที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2. สถาบัน คือ

1. คณะพยาบาลศาสตร์ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. วิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวงกลาโหม

โดยจากข้อแตกต่างดังเปรียบเทียบให้เห็น ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะความแตกต่างระหว่างสถาบันที่ทำการศึกษา

สถาบัน บริบท ที่พิจารณา	คณะพยาบาลศาสตร์	วิทยาลัยพยาบาล
อายุการก่อตั้ง สถาบัน (นับถึงปี 2539)	100 ปี	28 ปี
สังกัด	ทบวงมหาวิทยาลัย	กระทรวงกลาโหม
ขนาด	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกขององค์การ <li style="padding-left: 20px;">- คณาจารย์ 196 <li style="padding-left: 20px;">- นักศึกษา 1400 - ภารกิจ <li style="padding-left: 20px;">- หลักสูตรที่เปิดสอน <li style="padding-left: 40px;">ปริญญาเอก <li style="padding-left: 40px;">ปริญญาโท <li style="padding-left: 40px;">ปริญญาตรี <li style="padding-left: 20px;">- หลักสูตรเฉพาะทาง <li style="padding-left: 40px;">ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> 51 340 - - ปริญญาตรี -

จากตารางที่ 1 ซึ่งแสดงถึงลักษณะความแตกต่างระหว่างสถาบันทั้ง 2 พบว่าสถาบันมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสังกัดและขนาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอายุ พบว่าคณะพยาบาลศาสตร์อายุเก่าแก่ที่สุด คือ 100 ปี ขณะที่วิทยาลัยพยาบาลอยู่ในกลุ่มสถาบันที่ค่อนข้างใหม่

อายุ 28 ปี (อายุเฉลี่ยของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ 30 ปี) แม้ในสังกัดกระทรวง
กลาโหมด้วยกัน วิทยาลัยพยาบาลก็มีอายุน้อยที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถาบันทั้งสองจะมีบริบทที่แตกต่างกันในหลายประการ แต่ทั้งนี้
สถาบันทั้งสองจะมีลักษณะเด่นที่เหมือนกันอยู่ คือ ความเป็นองค์กรวิชาชีพที่มีวัตถุประสงค์ในการ
ผลิตพยาบาลให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อออกไปรับใช้สังคม ทั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของ
สถาบันทั้งสองที่เหมือนกัน

วิธีการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ
วิธีการศึกษาใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ทั้งนี้โดยที่การศึกษา
ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามหรือในสถาบันที่ทำการศึกษา
เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวม (holistic) อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของสถาบัน
ได้ดีขึ้น ดังนั้นการเข้าสู่สนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในลักษณะของคนใน "Emic" อันเป็นข้อมูลจาก
ระบบความคิดของสมาชิกภายในสถาบันจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการคัดเลือกสถาบันที่ใช้ในการศึกษาได้แล้ว ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจาก
บัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเข้าทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในสถาบันทั้งสอง และได้เข้าพบผู้บริหารของ
สถาบันเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอน และการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดระยะเวลา
ที่จะเข้าไปอยู่ในสถาบันเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการเข้าสนาม
สำหรับการวิจัยคุณภาพ สำหรับการเข้าสนามนั้น ขั้นตอนแรกที่สำคัญคือ "การแนะนำตัว" (สกุวงศ์,
2536) ในการศึกษาครั้งนี้โดยที่ผู้วิจัยที่เคยเป็นศิษย์เก่าของคณะพยาบาลศาสตร์ และเป็นบุคลากร
ประจำของวิทยาลัย จึงมีความคุ้นเคยกับบุคคล สถานที่ และสิ่งแวดล้อมของทั้งสองสถาบันพอสมควร
ดังนั้นจึงทำให้ช่วยประหยัดเวลาในการทำความเข้าใจกับสถานที่และทำความคุ้นเคยกับสมาชิกผู้ให้
ข้อมูล แต่อย่างไรก็ตาม ความคุ้นเคยกับสถานที่และบุคคลก็มีผลกระทบต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล
ของผู้วิจัยได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในสถาบันที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่ คือ อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่กล้า

เปิดเผยข้อมูลบางประการ เนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะผู้วิจัยให้สมาชิกของสถาบันได้ทราบ รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของสถาบัน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาสถาบันต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของสถาบัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวทำให้ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละสถาบันให้ความร่วมมือและยินดีให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยดังนี้

ในการเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล อาจแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ระยะเวลาของการเข้าสู่สนาม เป็นระยะที่ผู้วิจัยมองหาประเด็นที่น่าสนใจ ทั้งจากการสังเกตทั่วไปและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม อาจเป็นเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในสถาบันที่ทำการศึกษา ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของสถาบันตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามแนวทางของ Schein (1985) และกำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น ๆ หรือเป็นบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในสถาบันมากพอสมควร เพื่อการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ ขั้นตอนนี้กระทำร่วมกับการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร โดยแยกกระทำในแต่ละสถาบัน ทำการศึกษาสถาบันละประมาณ 2 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 ภายหลังจากการศึกษาเอกสารและการสังเกตจากขั้นตอนที่ 1 แล้ว ทำการกำหนดคดีฐานเบื้องต้นชั่วคราวขึ้นตามแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย ต่อจากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบอย่างมีระบบ โดยใช้การสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการสังเกตเพิ่มเติมเพื่อค้นหาปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และนำประเด็นคดีฐานเบื้องต้นชั่วคราวที่กำหนดขึ้น มาใช้เป็นประเด็นในการอภิปรายร่วมกันกับสมาชิกของสถาบัน หรือทำการสนทนากลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้อธิบายถึงความหมายของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดเป็นคดีฐานเบื้องต้นของสถาบันนั้น ๆ สำหรับขั้นตอนที่ 2 นี้ ใช้เวลาในการศึกษาสถาบันละประมาณ 2 เดือน

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นเมื่อได้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และที่ 2 บางส่วน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อการตรวจสอบและวิจารณ์เพื่อการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์บางส่วนก็จะทำการ

เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอีก ซึ่งระยะเวลาในช่วงนี้ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน เมื่อได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แล้วจึงนำมาเขียนบรรยายอย่างเป็นทางการต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และการศึกษาค้นคว้าวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารทำการศึกษาจากเอกสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิเช่น หนังสือราชการต่าง ๆ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ แผนงานและแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ของแต่ละสถาบัน เอกสารเกี่ยวข้องกับโครงการการจัดตั้งสถาบัน หนังสือประวัติความเป็นมาของสถาบัน รายงานประจำปี ตลอดจนคู่มือต่าง ๆ ทั้งของครู-อาจารย์ และนักเรียน-นักศึกษา และเอกสารอย่างไม่เป็นทางการ อันได้แก่ ข้อเขียนของบุคคลต่าง ๆ ผู้รู้หรือศิษย์เก่าที่เขียนถึงสถาบันที่ตีพิมพ์ในหนังสือต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร โดยบันทึกเกี่ยวกับลักษณะ เอกสาร แหล่งที่มา และสาระสำคัญของเอกสารที่ทำการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบแนวทางที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์กรณีฐานเบื้องต้น ในมิติต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิธีการอื่น ๆ ต่อไป การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยจะกระทำเป็นขั้นตอนแรก และบางส่วนกระทำร่วมกับกระบวนการในการสังเกต ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการเข้าสู่สนาม โดยใช้เวลาในการศึกษาวิเคราะห์เอกสารในสถาบันทั้งสองประมาณ 2 เดือน

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเฝ้าดูโดยที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องหรือร่วมกระทำในเหตุการณ์ที่ต้องการสังเกต ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดกระทำขึ้นในสถาบัน เช่น การเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมในงานพิธีต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมการแสดงออก ปฏิกริยาของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง ครู-อาจารย์ และนักเรียน-นักศึกษา อันเป็นการปรับตัวของสมาชิกต่อสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนสังเกตถึงภาษาหรือคำพูดที่สมาชิกของสถาบันใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งแสดงออกถึงค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของสมาชิกในสถาบันนั้น ๆ

นอกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ยังทำการสังเกตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาบันซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิก เช่น ลักษณะของการจัดอาคารสถานที่ การจัดห้อง และรวมถึงการสังเกตระบบบริหารของสถาบัน ระบบการควบคุม การใช้อำนาจ การสั่งการ ว่าเป็นรูปแบบใด มีวิธีการและกระบวนการอย่างไร

ทั้งนี้ การสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้กรอบในการสังเกต ซึ่ง สุกางค์ จันทวานิช (2536) ได้เรียบเรียงตามแนวคิดของ Lofland โดยพิจารณาจาก

- 1) ฉากและบุคคล (setting) เพื่อตอบคำถาม "ใคร และที่ไหน"
- 2) พฤติกรรม (acts) เพื่อตอบคำถาม "ทำอะไร"
- 3) แบบแผนพฤติกรรม (activities) เพื่อตอบคำถาม "อย่างไร"
- 4) ความสัมพันธ์ (relationship) เพื่อตอบคำถาม "ใครกับใคร"
- 5) การมีส่วนร่วม (participation) เพื่อตอบคำถาม "ใครบ้าง"
- 6) ความหมาย (meaning) เพื่อค้นหาความหมายของข้อมูล ว่าสมาชิกมองตนเอง

และบุคคลรอบข้างอย่างไร และทำไม

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบบันทึกการสังเกตเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (เอกสารผนวก ค) สำหรับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และอภิปรายกลุ่มต่อไป การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจะใช้เวลาสถาบันละประมาณ 1 เดือน (โดยกระทำต่อเนื่องและร่วมกับการศึกษาเอกสาร) ทั้งนี้ในการสังเกต เนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคลากรประจำอยู่ในวิทยาลัยพยาบาล มีความคุ้นเคยในสถาบัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทั้งในแง่ดี คือ ไม่ต้องทำความคุ้นเคยกับสถานที่และบุคคล แต่ขณะเดียวกัน ก็อาจก่อให้เกิดผลในทางลบ ทำให้ผู้วิจัยอาจละเลยประเด็นสำคัญบางประการเพราะความคุ้นเคย ดังนั้นในการสังเกต ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นคนนอกสถาบัน และได้ผ่านการศึกษาในวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพมาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต โดยผู้วิจัยทำความเข้าใจกับผู้ช่วยวิจัยถึงกรอบแนวคิดและแนวทางในการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบที่ใช้ในการศึกษา และผู้วิจัยจะร่วมในการสังเกตเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่รวบรวมอีกทางหนึ่งด้วย

3. การสัมภาษณ์ในแนวลึก (indepth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน-นักศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทัศนคติ ค่านิยม การให้ความหมาย อุดมการณ์ การรับรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว เพื่อการดำรง

อยู่ของสถาบัน ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด โดยสาระจะครอบคลุมกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคติฐานเบื้องต้นที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา (ตามเอกสารผนวก ง) ได้แก่ คติฐานเบื้องต้นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสถาบันกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนเอกลักษณ์ของสถาบัน คติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับความจริงและความถูกต้อง คติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับแบบแผนการกระทำของสมาชิกในสถาบัน คติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกในสถาบันโดยธรรมชาติ และคติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสถาบัน โดยข้อคำถามที่กำหนดขึ้น ผู้วิจัยได้นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ครอบคลุมตามเนื้อหา อีกทั้งในขณะนำไปสัมภาษณ์ได้มีการปรับข้อคำถามเพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจและตอบได้ตรงตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

การสัมภาษณ์จะมีทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการกระทำโดยผู้วิจัย กำหนดตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูล ทำการนัดหมายเวลา และแจ้งวัตถุประสงค์ให้ทราบ และสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง สำหรับการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการนี้อาจกระทำซ้ำในบุคคลเดิมในกรณีที่วิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่ายังได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจน ส่วนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะการพูดคุย สนทนากันในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลกระทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้วิจัยอาจเลือกคำถามเฉพาะบางคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่กระทำหรือเผชิญอยู่

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ในแนวลึก จะได้นำมาวิเคราะห์ ซึ่งกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะนำไปกำหนดเป็นสมมติฐานชั่วคราวเกี่ยวกับคติฐานเบื้องต้นที่พบในแต่ละสถาบัน แล้วนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการอภิปรายกลุ่มหรือการสนทนากลุ่มกับสมาชิกในสถาบันอีกครั้ง

4. การอภิปรายกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกในสถาบันที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาหรือได้รับการเสนอแนะจากสมาชิกในสถาบันว่า เป็นผู้รู้หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่จะนำมาอภิปราย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้กำหนดประเด็นที่สำคัญตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ ที่ได้ตั้งไว้เป็นสมมติฐานชั่วคราว ตลอดจนประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจในแต่ละสถาบัน ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ยัง

เป็นข้อสงสัยหรือเป็นประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับคดีฐานเบี่ยงต้นในแต่ละมิติ มาเป็นประเด็นในการอภิปราย โดยจะทำการกระตุ้นให้สมาชิกในสถาบันแต่ละสถาบันได้แสดงออกถึงประสบการณ์ แนวคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะได้รับการเกี่ยวกับคดีฐานเบี่ยงต้นบางประการอันเป็นพื้นฐานหรือสิ่งผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถาบันแล้วยังเป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตของผู้วิจัยที่ได้กระทำมาแล้วด้วย ในการอภิปรายกลุ่มแต่ละครั้ง จะมีการนัดหมายสมาชิกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งละประมาณ 5-7 คน ใช้เวลาในการอภิปราย 1-1.5 ชั่วโมง โดยมีแนวทางในการอภิปรายกลุ่มดังแสดงในเอกสารผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการสังเกต และข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และแนวทางสำหรับการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยครอบคลุมถึงมิติต่าง ๆ ของคดีฐานเบี่ยงต้น 5 ประการ ที่ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ ตลอดจนประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันอาจจะมีผลต่อการเกิดวัฒนธรรมของสถาบัน เช่น ประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย

ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว มีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	สาระที่ทำการศึกษ และวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
1. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร	<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของสถาบัน - โครงสร้างการบริหาร - กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร - กำลังคน - งบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร - ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป - แผนการดำเนินงานต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสาร, รายงานของสถาบัน - เอกสาร และคู่มือการปฏิบัติงาน - รายงานประจำปี - แผนงานของสถาบัน - ระเบียบต่าง ๆ ของสถาบัน ฯลฯ
2. การสังเกต	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ - พฤติกรรมการแสดงออกของสมาชิกในสถาบัน - ภาษาพูด - การปรับตัวของสถาบันต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อม - สมาชิกของสถาบัน
3. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	<ul style="list-style-type: none"> - การกิจ และการกำหนดเป้าหมายของสถาบัน - เหตุการณ์ที่มีผลกระทบทำให้สถาบันต้องมีการปรับตัว - กลยุทธ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา - แนวทางการปฏิบัติซึ่งเป็นการปรับตัวของสถาบันต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก การจัดโครงสร้างระบบ-บริหาร, การควบคุม, การใช้อำนาจ, การประเมิน และการติดตามผล การดำเนินงาน เพื่อให้สถาบันดำเนินงานสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหาร - อาจารย์ - นักศึกษา - บุคลากรอื่น ๆ

วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	สาระที่ทำการศึกษ และวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ - การบูรณาการภายในองค์การ ซึ่งเป็นการเห็นพ้อง ต้องกันในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ภาษาพูด ตลอดจนแนวทางในการติดต่อ สื่อสาร - ความยึดมั่นผูกพันในกลุ่ม - เกณฑ์การยอมรับเป็นสมาชิก (การรับเป็น พวกพ้อง) - สถานภาพของบุคคลในสถาบัน, การใช้ อำนาจ - สัมพันธภาพระหว่างบุคคล - การให้สิ่งตอบแทน - แนวคิดและความเชื่อ - ทัศนคติเบื้องต้นอันเป็นสิ่งที่สมาชิกในสถาบัน รับรู้ เป็นมุมมองของสมาชิกในสถาบันที่มีต่อสถาบัน ตนเอง ในด้านต่าง ๆ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสัมพันธ์ของสถาบันกับสภาพแวดล้อม <ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณ์ของสถาบัน - ปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อ การดำเนินงานของสถาบัน - สภาพของสถาบันที่เผชิญต่อ สิ่งแวดล้อม 	

วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	สาระที่ทำการศึกษ และวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
	<p>2. ลักษณะของความเป็นจริงและความถูกต้อง ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานหรือแนวทางในการ ตัดสินใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทัศนคติเบื้องต้นเกี่ยวกับ ความจริง และความถูกต้อง - เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบ <ul style="list-style-type: none"> - ประเพณีนิยม - ความเชื่อ - อำนาจของผู้เ้า - กฎหมาย ระเบียบ - การพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของเวลา และการใช้พื้นที่ <p>3. ลักษณะของมนุษย์โดยธรรมชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อในคุณค่าของมนุษย์ - การยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของ มนุษย์ <p>4. ลักษณะของแบบแผนการกระทำของสมาชิก ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่สมาชิกในสถาบัน ต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์สามารถกำหนดการกระทำได้ ด้วยตนเองหรือถูกปัจจัยอื่นใดกำหนด - สภาพของการเผชิญกับปัญหา 	

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	สาระที่ทำการศึกษ และวิเคราะห์	แหล่งข้อมูล
4. การอภิปรายกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม	<p>5. ลักษณะของสัมพันธภาพของสมาชิกในสถาบัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อะไรเป็นคติฐานเบื้องต้นในองค์การเกี่ยวกับสัมพันธภาพของสมาชิก - สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจากปัจจัยใด - ลักษณะของสัมพันธภาพ ระหว่างคนกับคน ระหว่างคนกับองค์การ - ลักษณะการปกครองบังคับบัญชา <p>ประเด็นคติฐานที่ได้จากการค้นพบจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหาร - สมาชิกในสถาบัน - ซึ่งยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมอภิปรายหรือสนทนา - บุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารให้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้บริหารทุกระดับ จำนวนสถาบันละ 12 คน รวมเป็น 24 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 คณบดี หรือผู้อำนวยการ
 - 1.1.2 รองคณบดี หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ
 - 1.1.3 หัวหน้าภาควิชา
 - 1.1.4 หัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าแผนก
 - 1.1.5 กรรมการสถาบัน
 - 1.2 คณาจารย์ พยาบาล จากวิทยาลัยพยาบาล 20 คน
และจากคณะพยาบาลศาสตร์ 35 คน
 - 1.3 นักศึกษา สถาบันละ 25 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง

บุคลากรที่มีใช้สายวิชาชีพพยาบาล อันได้แก่ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายบริการและอื่น ๆ และรวมทั้งศิษย์เก่าของสถาบันทั้งสอง ตลอดจนบุคลากรนอกสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับสถาบัน

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล จัดกระทำโดย

1. ผู้วิจัยเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อแสวงหาผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การได้ละเอียดลึกซึ้ง อาจเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ของสถาบัน หรือเป็นผู้ที่มีระยะเวลาอยู่ในสถาบันนั้นยาวนานพอสมควรที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของสถาบัน
2. ขอข้อเสนอแนะจากผู้บริหารเกี่ยวกับบุคคลที่ผู้บริหารเห็นว่ามีความรู้เรื่องราวของสถาบันดีและสามารถที่จะให้ข้อมูลในฐานะคนในได้ และบุคคลนั้นเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ถึงแม้จะใช้วิธีการและขั้นตอนเฉพาะที่พัฒนาขึ้นโดย Schein แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) ดังนั้นการตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงยังคงใช้วิธีการตรวจสอบเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป

การตรวจสอบข้อมูล (validity and reliability of data) เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพการตรวจสอบข้อมูล เพื่อจะได้ทราบถึงความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มา

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การตรวจสอบข้อมูลจึงถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้เกิดความแม่นยำและน่าเชื่อถือได้ และวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมาก ก็คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (Denjin อ้างใน สุภางค์, 2535) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การในสถาบันการศึกษาที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยวิธีการดังนี้ คือ

1. ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ ทำการสอบแหล่งของข้อมูล โดยพิจารณาจากตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลจากสมาชิกที่อยู่ในสถาบันเป็นระยะเวลาานพอที่จะรับรู้เรื่องราวของสถาบัน และรู้ถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะให้ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ในทางลึก การเข้าร่วมอภิปรายหรือการสนทนากลุ่ม ซึ่งสมาชิกดังกล่าวมีการกระจายในภาคต่าง ๆ อย่างครบถ้วน และมีทั้งผู้บริหารในทุกๆระดับ โดยในแต่ละสถาบันจะมีผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสถาบันละ 50 คน

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยในการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ใช้ทั้งการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่มหรือสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้สมาชิกในสถาบันซึ่งเป็นคนใน ได้มีส่วนร่วมในการตีความหมายในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสำหรับการสังเกต เมื่อพบว่ามีปรากฏการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับคดีฐานเบื้องต้นที่จะทำการสังเกตและยังสรุปไม่ได้ชัดเจน ผู้วิจัยจะทำการสังเกตซ้ำ เพื่อยืนยันข้อมูลให้แน่ใจ รวมทั้งการสัมภาษณ์ก็จะมี

การตรวจสอบข้อมูลโดยการถามหรือสัมภาษณ์ซ้ำอีกครั้งในข้อมูลที่พิจารณา ว่ามีความขัดแย้งหรือไม่ตรงกันนัก เพื่อให้สมาชิกได้ทบทวนความคิดและยืนยันข้อมูลที่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากในกระบวนการวิจัย โดยเฉพาะในการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบหรือข้อมูลจำนวนหนึ่ง มักไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ หรือถ้าใช้สถิติก็ไม่ได้ถือว่าวิธีการทางสถิติเป็นวิธีการวิเคราะห์หลัก แต่เป็นข้อมูลเสริม (สุภาวงศ์, 2535) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดแนวทางดังกล่าว โดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหาหรือการวิเคราะห์เอกสาร ในส่วนของการใช้วิธีการทางสถิติ จะใช้เป็นเพียงข้อมูลสนับสนุนเท่านั้น เช่น จำนวนร้อยละของอาจารย์พยาบาลที่มีตำแหน่งทางวิชาการ หรือสัดส่วนของตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อจะยืนยันถึงลักษณะความเป็นผู้นำทางวิชาการของสถาบัน สำหรับวิธีการหลักที่ใช้มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ทั้งนี้โดยที่แหล่งข้อมูลสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือราชการ กฎระเบียบ เอกสารประวัติความเป็นมา โครงการการจัดตั้งสถาบัน และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาหรือการวิเคราะห์คติฐานเบื้องต้นของสมาชิกในสถาบัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคติฐานเบื้องต้นใน 5 มิติที่ทำการศึกษา เช่น ประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง กฎระเบียบที่ใช้ในการควบคุมในการเลือกเอกสารที่จะนำมาวิเคราะห์ จะพิจารณาถึงบริบทของเอกสาร พิจารณาแหล่งที่มาของเอกสาร เพื่อความเชื่อถือได้ของเอกสารนั้น ๆ ข้อมูลจากเอกสารส่วนหนึ่งใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้เห็นถึงบริบทต่าง ๆ ของสถาบันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วง และข้อมูลจากเอกสารบางส่วน นำมาวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาคติฐานเบื้องต้นของสมาชิกในสถาบัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร จะทำการวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารเท่านั้น โดยจะทำการสรุปใจความสำคัญที่จะนำมาใช้ในการสนับสนุนข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลอื่น ๆ

2. การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป กระทำโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) ซึ่งใช้กับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ในทางลึก มีการตีความจากสิ่งที่ได้พบเห็นเป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ โดยมีการตั้งสมมติฐานชั่วคราวเกี่ยวกับคดีฐานเบื้องต้นของสมาชิกและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อยืนยันสมมติฐานดังกล่าว ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องกระทำควบคู่ไปกับการรวบรวมการเก็บข้อมูลตลอดเวลา นอกจากการวิเคราะห์แบบอุปนัยแล้วยังได้ทำการจำแนกชนิดของข้อมูล (typological analysis) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูลแบบใช้ทฤษฎี โดยให้หลักการพื้นฐานของ Lofland (อ้างในสุภางค์, 2535) ซึ่งจำแนกข้อมูลเป็นชนิดของการกระทำ (acts) กิจกรรม (activities) ความหมาย (meanings) ความสัมพันธ์ (relationship) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) และสภาพสังคม (setting) และนำหลักการพื้นฐานดังกล่าวมาทำการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับคดีฐานเบื้องต้น 5 มิติ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมองค์การตามแนวคิดของ Schein (1985) โดยพยายามที่จะตอบคำถามว่า สิ่งที่วิเคราะห์มีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเหตุใด และมีผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อย่างไร หลังจากนั้นได้วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) โดยนำเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลในเหตุการณ์นั้น ๆ มาเปรียบเทียบ โดยการหาความสัมพันธ์จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและสร้างทฤษฎีต่อไป

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 บท คือ บทนำ วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้นของสถาบันการศึกษา พยาบาลบทหนึ่งและวัฒนธรรมองค์การที่พบจากการศึกษาอีกบทหนึ่ง และบทสุดท้าย เป็นบทสรุปและอภิปรายผล บรรณานุกรม และภาคผนวก

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะเวลาการศึกษาโน้ตค้น การวิจัย การศึกษาทฤษฎี การกำหนดปัญหา และการออกแบบการวิจัย ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2536 - สิงหาคม 2537
2. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเข้าสู่สนาม การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการร่วมอภิปราย ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะ ๆ โดยในวันตอนนี้ใช้เวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2537 - เมษายน 2538
3. การเรียบเรียงและการเขียนรายงานการวิจัย ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคม 2538 - มีนาคม 2539